

יוסף הלוי – "משנה סודית"

קטעי מילים, הברות, טעמי המקרא והירוגליפים ציוריים מהווים נושאי יצירותיו של יוסף הלוי השייכות ל"תקופת אמסטרדם", לה מוקדשת תערוכה במוזיאון פרסלר. מדובר בתקופה של 30 שנים (1974-2004) בהן שהה האמן בעירם של רמברנדט ושפינוזה, בסטודיו עמוס בבדים ובצבעים ברובע 'יורדאן'.

יליד שכונת 'כרם התימנים' בתל-אביב, אשר חונך על ברכי הדת, הפך הלוי לאתלט מחונן ומורה לחינוך גופני בגימנסיה 'הרצלייה'. בעקבות היכרות עם אריה אלואיל, צייר ועמית להוראה בגימנסיה, נשבה הלוי בקסמי הצבע, המכחול והבד, והחל לצייר. לאחר שנתיים של לימודים במדרשה למורים לאמנות, הצהיר: "אני רוצה להיות רק צייר".

ביצירותיו המוקדמות אכלסו דמויות ובעלי-חיים את הבדים עמוסי הצבע הרווי – צבע שמן שרקח במו ידיו. הלוי צייר מראות תנ"כיים של עליות לרגל לירושלים בשלושת הרגלים ודמויות מכונפות. בראיון עמו העיד: "אהבתי את הדמויות המכונפות המופיעות בפיסול ובתבליטים מבבל ומאשור". לימים, הפכו הדמויות לדימויים ולסימנים קליגרפיים אותם כינה האמן "הסטייטמנט שלי".

בביקוריו התכופים באירופה ובארצות-הברית בשנות השישים, פגש הלוי בתנועת 'ארט אינפורמל' הצרפתית, בשיטת "ציור הפעולה" של ג'קסון פולוק, בבדים האקספרסיביים של וילם דה קונינג ורוברט מאת'רוול, ב"שדות הצבע" הקורנים מבדיו של מארק רותקו ובציירי קבוצת ה'קוברה' מהולנד ומבלגיה.

עם הגיעו לאמסטרדם ב-1974 נרתם מכחולו של הלוי לטובת צבע עז וקו יצרי – דרמה ציורית סוערת וחושנית. כמו גדילי בד בשטיחים מפוארים מעבר קדום, הניח האמן לצבע לזלוג לתחתית הבד. כששבת ממלאכת הציור, מיהר הלוי לרייקסמוזיאום להתענג על יצירתו האהובה "מוזגת החלב" של יוהנס ורמיר.

ב"גלות" דווקא בחר האמן לכתוב את התנ"ך על בדים ענקיים, אך שריפה בסטודיו סיימה פרק זה ביצירתו. "אסור להשתמש בתנ"ך לצרכים אישיים", פסק. לימים, הופיעה הקליגרפיה הסודית מתורגמת לצבעי אקריליק בגוני כחול-ירוק וחום-אוכרה המזוהים עמו. "צבעי הם צבעי המדבר" התוודה האמן, שנפשו שכנה במזרח כשגופו מצוי היה במערב. בד בבד קרמו עור וגידים "לוחות הברית" של אמסטרדם: אותם תבליטים בודדים, בזוגות או בשלושות, עליהם מופיעים טעמי המקרא, מילים בעברית, קטעי מילים, הברות ואותיות – גרסה "חילונית" ומותרת לספרי התורה, הכתובים על קלף ומשמים בבית-הכנסת.

יצירתו של הלוי, קולוריסט נדיר, אשר טבל מכחולו בכחול השמיים ובזהב החול, היא חיבור מופלא בין ציור מופשט לאהבתו הישנה לתרבויות המזרח-הקדום. הלוי צלח בבריאת מיתולוגיה אישית משלו: "ניסיתי למצוא את הא'-ב' שלי", העיד. אמנותו משלבת בין האורגניות הביומורפית מבית מדרשם של חואן מירו, פאול קלה וז'אן ארפ לבין איכויות של ציור ישראלי-כנעני.

היצירות בתערוכה מספקות לנו את טעמי המקרא ומסמנות לנו את אופן ניגון הדימויים בדומה לתווי נגינה. אנחנו, הצופים ביצירות, שומה עלינו לתור אחר הגופן התואם ל"משנתו הסודית".

אוצרת: שולמית גורצקי-פדרמן